

LIDEN TIDNINGEN

2023-2

Jubileumsnummer!

Lidentidningen och föregångaren Lidens tidning fyller 25 år!

KÄRA LÄSARE OCH ANNONSÖRER!

För Lidentidningen är det 25:e året som den distribueras, då självklart medräknat föregångaren Lidens tidning. Utan den ingen utgivning. Det är verkligen något att hurra för! Det är många andra jubileer i år så vi får sälla oss till de som firar. Mer om detta längre fram i tidningen.

När 25 år av produktion passerat är det naturligt att se tillbaka på åren som gått. Det är ett helt annorlunda samhälle som vi skildrar idag än det som var då det första numret gick till tryckning. Vi som var yngre då kan minnas hur det var. I Liden fanns Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Folkhälsovård, banker och Post. Bertil Sjöberg var distriktsläkare och man hade samma doktor, kanske med ett litet avbrott för dennes välförtjänta semester.

Det var svårt att föreställa sig den stora samhällsomvandling vi stod inför. Ta bara det här med datorer. Idag har de flesta tillgång till fibernätet med näst intill obegränsade resurser. Att ha en liten dator på handleden var något som bara

förekom i Science-fictionfilmer. Var det bättre förr? Nej, förmodligen inte, men många av oss som är lite äldre saknar det kanske ändå ...

Antagligen står bygden nu inför ännu en stor förändring. Kanske finns här Sveriges rikaste åder av grundämnet litium, som används i batterier för till exempel elbilar. Förekomsten råkar finnas i trakten av bland annat Järkvissle och Västana. Vad det kommer att innebära för framtiden vet ingen. Hur lång tid räcker fyndigheten? Blir det dagbrott eller brytning under jord? Hur ska transporterna skötas?

Indalsälven har alltid erbjudit energi i överflöd, förr till sågar, smedjor och transporter. Senare i form av vattenkraft. Dessa uppdamningar bidrog till Sveriges industrialisering men gjorde också slut på vattendragen som transportmedel och stoppade laxens vandringar. Lidentidningen kommer att fortsätta att bevaka utvecklingen i bygden men också blicka tillbaka på det som har varit. Samtliga nummer, både av Lidens Tidning och Lidentidningen finns nu på nätet, om det nu finns någon som inte sparar samtliga!

Det är Järkvissle Film & Media som samlat dem på sin hemsida www.jarkvisslefilm.se. Företagets ägare, Arne Johansson, har genom sin gärning samlat en fantastisk filmskatt, bland annat i form

Preliminär utgivningsplan detta år

	Dead-line	Utkommer
Nr 3	18 augusti	21 september
Nr 4	10 november	14 december

Lidentidningen

Järkvissle 204
855 99 Liden
tel 0692-211 01
e-post: lidentidningen@telia.com
Utgivningsbevis: 31 116
Plusgiro 195 35 99-6
Ansvarig utgivare & redaktör:
Anders Högström
Layout: Anders Högström och Eva-Rut Lindberg
Annonser: Eva-Rut Lindberg
Tryckeri: Print 24, EU
Omslagsbild och illustrationer: Lars Gustafsson
Utgivningsområde: Indal, Liden, Holm,
Bispgården och Hammarstrand.

av egenproducerade dokumentärer och intervjuer. Dessutom finns här en förnämlig samling av äldre filmiska skildringar som annars antagligen försvunnit ut i glömskans hav. Han är dessutom en trogen skribent och bollplank hos oss på Lidentidningen.

Lars Gustafsson bidrar med sina illustrationer till den produkt som är vår tidskrift idag. Vi har under åren, sedan nuvarande redaktion fortsatte utgivningen, fått ha förmånen att publicera hans bilder på förstasidan, vilket har satt sin absoluta prägel på tidningen. Vi tror att det är många som känner igen tidningens omslag. Ingen har väl undgått att lägga märke till fågelns med det latinska namnet Lidenus optimistikus!

Redaktionens förhoppning är att vårt tidskrift bidragit till att Indalsälvens rika kultur kunnat bevaras för framtiden. Allt detta inspirerar redaktionen att fortsätta ge ut tidningen och det förtjänar att återigen framhålla att vi är helt beroende av våra annonsörer!

Vi vill rikta ett alldeles särskilt stort tack för de gångna 25 åren, till annonsörerna och till alla våra läsare!

*Bästa
sommars hälsningar
från redaktionen*

JZ Massage & Relax
Massör och Kinesiolog

Liens skola, Vågen 133
Välkommen!

Tel: 073-816 63 98
Facebook: JZ Massage & Relax
www.jzmassagerelax.bokadirekt.se

Önskas hyra

Åldrig återvändare önskar hyra
1 - 4 rum och kök i Liden med
omnejd. Ej trappor.

Inga-Lis
070-622 16 63

Goda råd för ett värdefullt skogsägande

Med planering av rätt åtgärder i rätt tid lägger du en bra grund för en god tillväxt, där din skog får möjlighet att växa som du vill.

Ring Per så hjälper han dig
072-090 8970

**norra
skog**

Har du ett hus du inte bor i?

 Sundsvalls kommun

HAMMARSTRANDS BEGRAVNINGSBYRÅ

Vi finns bara några mil bort och utför alla tjänster i samband med dödsfallet

**All service inför kyrklig begravning
Borgerlig begravningsofficiant
Transporter
Minnesstunder
Bouppteckningar
Auktioner**

**Vi har jour dygnet runt
0696-105 08**

Per Bergvall & Co

**Svensk
Naturvård**

Trädfällning
Trädgård
Naturvård

Få en kostnadsfri offertmed
möjlighet till RUT-avdrag

Johan Rudin
073-236 68 52

johan.rudin@svensknaturvard.se

Drömmen om livet på landsbygden

Sundsvalls kommun jobbar för en levande landsbygd i ständig utveckling – därför gör vi nu en inventering av obebodda hus i områdena Indal, Liden och Holm.

Varför inventering?

Genom inventeringen vill vi inspirera fastighetsägare till att sälja eller hyra ut hus eller fastigheter som de inte längre har någon användning för. Detta för att skapa fler bostadsmöjligheter för de som drömmer om ett liv på landsbygden.

Hjälp från kommunen

Vi på Sundsvalls kommun erbjuder nu hjälp vid eventuella frågor kring

obebodda hus och fastigheter, försäljning och uthyrning. Vi gör detta för att fler tomma fastigheter ska fyllas med liv och bidra till att hela kommunen växer.

Funderingar?

För information och hjälp kontakta **Marianne Leek**, landsbygdssamordnare på Sundsvalls kommun.

E-post: marianne.leek@sundsvall.se

Telefon: 070-191 61 58

Foto: Sundsvalls kommun, Mostphotos.

PRO Liden

TREVLIG SOMMAR!

Friluftsdag Oxsjögården
Tisdagen den 27 juni 2023
kl 12.00

Ateljébesök
hos Lars Gustafsson
Tisdagen den 22 augusti 2023
kl 13.00

Hyr Oxsjögården
500 kr / dygn

Kontakt: 073-803 90 33

Husåsvägen 14

Medicinsk fotvård Fotvårdsprodukter

Jag finns också i
Bispgården och Kälärne

Helena 070-610 64 37

NU ÄR STÄLLNINGARNA BORTA

Nu är fasadställningarna borta och en vacker sockenstuga har sett dagens ljus.

Lidens sockenstuga återinvigd

Lidens nuvarande sockenstuga invigdes 1945. Den ersatte en tidigare mindre byggnad. Under årens lopp har reparationer och underhåll gjorts. I 20 år har diskussioner förts om en renovering, men även om rivning, flyttning eller ombyggnad. Vid en besiktning nyligen upptäcktes att bl.a. avloppsstammarna behöv-

Kyrkoherde Eva From och Byggherren Lotta Evrung.

de bytas ut. Nu är det ett toppmodernt hus, återinvigt torsdagen den 20 april 2023.

Nytt pastorat den 1 januari 2025

Lidens församling ingår tillsammans med församlingarna i Indal, Holm och Sättna i Indalens pastorat. Den 1 januari 2025 kommer Medelpad att indelas i två stora pastorat. Liden skall ingå i Medelpads Norra Pastorat, som, utöver Indal, Holm och Sättna, kommer att tillföras

församlingarna i Hässjö, Tynderö, Ljustorp, Timrå, Alnö och Skön.

Barnverksamheten

Lidens sockenstuga är ett souterränghus. Källarvåningen har tidigare bara använts sporadiskt. Nu får barnverksamheten tre ljusa rum med egen ingång utifrån. Lokalerna har golvvärme, akustikplattor i taket, WC för rörelsehindrade samt ett eget mindre kök. Dörrarna är så kallat klämfria! I souterrängvåningen finns det även lokaler för scouter, konfirmander, Lidens Hembygdsförening och tvättstuga för de två hyresgästerna.

En ful ankomme?

De som ordnade den historiska återinvigningen torsdagen 2023-04-20. Från vänster: Monika Karlsson, Kristina Modin, Liisu Unander, Lotta Evrung, Gerd Näsman, Anna-Lena Lindbergsson och Margareta Engman.

Många förbättringar

Det trånga köket i anslutning till stora samlingsalen har i alla år varit ett gissel. Nu blir det dubbelt så stort. Inomhusklimatet förbättras med ny ventilation. Den putsade fasaden är nerriven och ersatt med tilläggsisolering och målad träfasad. Fasadbelysning har tillkommit. Fjärrstyrda brandvarnare finns i hela byggnaden. Yttertaget är bytt och alla fönster och dörrar är nya med bättre isolering. Elledningarna i hela huset är utbytta. Bredvid sockenstugan finns nu en nybyggd maskinhall. Tidigare har det endast funnits en carport vid kyrkogården.

Byggherre

De ekonomiska ramarna har beslutats av pastoratets kyrkofullmäktige och kyrkoråd. An-

Den nya maskinhallen.

svariga för upprustningen har varit Kyrkoherden Eva From och Ordföranden i kyrkorådet och församlingen (församlingsrådet) Lotta Evrung. Den senare har dessutom varit byggherre. Företaget Hammarstrands Bygg AB fick uppdraget som huvudentreprenör. Den totala kostnaden beräknas bli 9 – 10 miljoner för församlingen

(inklusive upplånade pengar).

Samlingssalen har fått ny ventilation.

Fri hyra

Kyrkan erbjuder nu alla som är medlemmar i Svenska kyrkan att kostnadsfritt få hyra sockenstugan för till exempel bröllop, födelsedagsfester med mera. Vin och öl får serveras, dock inte starksprit. Öppethållandet har utökats med 2 timmar till kl. 24.00. Lokala föreningar betalar 300: - och utomstående företag 1.500: -.

*Text & Foto: Arne Johansson
Järkvissle*

Järkvissle Ekogård

- ✓ Ekologiskt
- ✓ Naturbeteskött
- ✓ Kravgodkända sedan 1987

EKOLOGISKT KÖTT DIREKT FRÅN BONDEN

Du kan beställa ungnöt styckat och klart:
halv, kvart, åttodel

Johan Rudin
073-236 68 52
Johan@jarkvissleekogard.se

Foto: Kerstin Sticker

P L B Bygg AB

Kontakta oss för
lediga lägenheter eller
lokaler

060-15 90 40, 070-310 55 12
Peter@plb.se

FLYGGE MÅLERI
STEFAN HALLIN
0701726477

Ditt lokala måleri
flyggemaleri@gmail.com

KÖTT • SKINN • CHARK

HÄLLA GÅRD

WWW.HÄLLAGÅRD.SE

**Din lokala
lammleverantör**

**Besök gärna vår
gårdsbutik i Åsen**

**Jeanette & Thomas
Eriksson**

070-551 67 52

LIDENS MARKNAD

Lördag 26 augusti kl 11-16

Underhållning

Knallar med försäljning av
bl a fårskinn, träslöjd, stickat,
mattor, kött, fisk,
smycken m m

Servering av kolbullar

VÄLKOMMEN!

Arr: Marknadsgruppen 072-543 07 77

Tempo Liden

Glad sommar!

Måndag - fredag 10 - 19
Lördag 10 - 16
Söndag 12 - 16

Vi är ombud för

DB SCHENKER **SERVICE**

**SYSTEM
BOLAGET** **postnord** **TRISS**

Lidenvägen 94
tel 0692 – 100 26
info@lidenslivs.se
facebook/Tempo Liden

Café Grönagrodan

Österflygge 143, Liden
073-079 85 48
FB Café Grönagrodan
www.cafegrodan.se
hembakat@cafegrodan.se

Loppis

Skansborg - Järkvissle folkets hus
8 och 9 juli kl 10.00 - 14.00

Bordsbokning
Maria Kilander 070-606 66 15

Fika
www.skansborg.se

Ensemblen i Valborgsspeks i Gärdtjärn 40 år.

Bakre raden från vänster: Christina Cöster, Arne Jakobsson, Alice Högberg, Marie Olsson, Sofi Gode, Kent Karlsson, Urban Lindholm, Leif Högberg och Mattias Lundqvist.

Framre raden från vänster: Amanda Sellstedt, Matilda Bergström, Imma Gode, Vilma Eriksson, Olle Eriksson, Kalle Jakobsson, Johanna Bergström och Gunilla Jakobsson.

Foto efter föreställning 2023-05-06 lördag kl. 16.00.

Ett enkelt Valborgsfirande 1983 har 40 år senare blivit en professionell föreställning som i år gavs vid sju tillfällen på och efter Valborgsmässoafton i Missionshuset i Gärdtjärn. Efter 4 km från Kovland på väg 320 i riktning mot Holm är målet nått. Missionshuset ligger mycket vackert på en höjd. I alla år har revygruppen Kodur skapat evenemanget. Det är missionsförsamlingens verksamhet som utgör grunden för Kodur.

Temat för årets speks var: Kodur 40 - firande eller kris? Planeringen och skrivandet började i januari. Jubileumsensemblen på scen är i åldersspannet 8 – 70 år inklusive tre musiker samt en ljus- och ljudtekniker. Församlingens medlemmar, kören, barn- och ungdomsverk-

samhet, slöjdcafé, ja alla hjälper till med det praktiska runt omkring. Lokalen skapar också en ram för speks med sin värdegrund.

Lokalen rymmer 85 personer. Entrépriset var 150:-/person (30:- under 18 år). Behållningen av kvällarna delas mellan ungdomsverksamheten och Kodurs kulturkassa. Av biljettintäkter går tiondet till olika organisationer - både lokalt, till exempel Min Stora dag (för barn) och globalt hjälparbete som Unicef och krigets offer i Sudan - för att föra glädjen vidare. Glädjen med roliga speks och härlig musik har glatt publiken i imponerande 40 år och förhoppningen är att traditionen lever vidare.

*Text & bild: Arne Johansson
Järkvissele*

TROLLEBO RUNDRADIO

Rolf Lidbergs "Trollebo rundradio/Barnens brevlåda" 1943.

Rolf Lidberg fick som 13 åring (1943) inspiration av radioprogrammet Barnens Brevlåda. Det var ett program för barn som började sändas 11 september 1925 och kom att bli mycket långlivat. Programmet lades ned 1972 och hade då sänts i 1 785 gånger. Programledare under hela eran var Sven Jerring som blev "Farbror Sven" med svenska folket.

I Barnens brevlåda medverkade barn, både brevledes och som gäster i studion där de sjöng, spelade instrument eller berättade något. Många artister gjorde sitt första framträdande hos "Farbror Sven". Under 1925 debuterade bland andra Sickan Carlsson i programmet, där Även Alice Babs deltagit. En återkommande figur Efraim-Alexander, en påhittad person som Jerring själv framställde med förvrängd röst.

Sven Jerring

Sven Alfred Teodor Jerring, ursprungligen Jonsson, född december 1895 i Malung, Dalarna, död 27 april 1979 i Stockholm, var en svensk radioman som under närmare 50 år verkade som programledare, hallåman och sportjournalist i AB Radiotjänst och Sveriges Radio. Det årliga Jerringpriset är uppkallat efter Sven Jerring.

Arne Johansson
Järkvissele

Tack till Daniel Backlund, Hunnebostrand i Bohuslän, för lånet av bilden.

Källa: Wikipedia.

JUBILEER OCH ÅRSMINNEN

2023 är ett år att minnas. Många händelser ska firas men året innehåller också händelser som vi inte ska glömma. Först och främst är detta nummer av Lidentidningen ett jubileumsnummer. Tidningen har, tillsammans med Lidens Tidning, givits ut under totalt 25 år. Lidens Tidning startade i oktober 1998, utgavs med 80 nummer med sista numret i september 2014. Vi själva, Anders Högström och Eva-Rut Lindberg, övertog konceptet och gav ut första numret i juni 2015. Detta nummer är det 32:a i ordningen och vår medarbetare Arne Johansson har räknat ut att de båda tidningarna tillsammans har tryckts på 3 344 sidor. Inte illa för att vara en ideellt driven lokaltidning på landsbygden. Eller hur?

Nya Sverige bildas

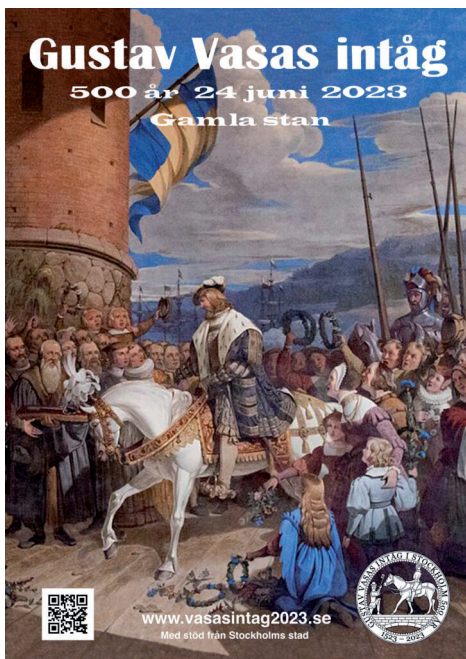
24 juni 1523, det vill säga midsommardagen, höll Gustav Vasa sitt högtidliga intåg i Stockholm efter att Sverige hade legat i ett mer än två års långt krig. 6 juni valdes Gustav Vasa till Sveriges kung på ett riksmöte i Strängnäs och därför firas Sveriges nationaldag denna dag. Den tidigare Kalmarunionen, som bildats 1397, och var en union mellan Danmark, Norge och Sverige upplöstes. Sverige fick sitt nuvarande statskick med arvskonung - det moderna Sverige föddes och ett 500-års jubileum firas i Stockholm på midsommardagen. Vår nuvarande kung, Carl IV Gustav, har suttit 50 år på tronen vilket så klart också uppmärksammas.

Sveriges andra stad, Göteborg, firar innevarande år 400 år. Stadsprivilegierna erhöles, på uppdrag av Gustav II Adolf, 1621. Coronapandemin härjade som värst 2021, så firandet fick vänta till innevarande år.

Öppet hus

Järkvisse folketshus
Lördagen den 15 juli kl 10 - 14
Tidigare nummer av Lidens Tidning
och Lidentidningen kommer att finnas
tillgängliga att fritt ta med sig.
Vi bjuder på kaffe och gammeldags bakelse.

Välkomna!

För 75 år sedan lanserades den brittiska bilen Land Rover som var svar på den amerikanska jeepen. Den ursprungliga Land Roveren var en robust fyrhjulsdreven bil som fortfarande, i vidareutvecklad version, bland annat används inom det brittiska försvaret.

Andra lite mer näraliggande jubilarer är Birsta City som fyllt 50 år, vilket firades 13 - 14 maj. Tio år tidigare utgavs Astrid Lindgrens första bok om Emil i Lönneberga och samtidigt bildades Föreningen Indalsleden i Sillre.

Jubileum

Jubileum är att någonting firas efter att det gått en viss tid, oftast ett visst antal år, och att det förknippas med positiva händelser. Begreppet ”jubileum” går tillbaka på det bibliska jubelåret som enligt 3:e Mosebok firas vart femtionde år. Jubelåret inleddes med att man skulle blåsa i speciella vädurshorn. Hornen benämndes jovel från vilket orden jubel och jubileum härstammar.

Ordet jubileum används inte vid tragiska händelser som istället benämns årsminne. Ett sådant är det armenska folk mordet i det Osmanska riket, nuvarande Turkiet, som avstades för hundra år sedan. Det är oklart hur många som dödades fram till 1923, siffrorna spänner mellan 0,8 och 1,3 miljoner beroend på vem som anser sig ha tolkningsföreträde.

En person som ännu inte passerat någon årsdag är nyligen avlidne Tobjörn ”Pugh” Rogefeldt. Han var banbrytande med att sjunga rock på svenska och musikstilarna spänner över ett brett register, bland annat funk, jazz, folkmusik, bluesrock och cover. Han tilldelades 2019 års Cornelis Vreeswijk-stipendium. Vi hoppas att hans dödsår att bli ett kommande årsminne, för det är han värd.

Föreningen Indalsleden - 60 år

Ägaren till Utsiktens turistgård i Sillre hade vid 28 års ålder övertagit driften av verksamheten efter sin mor Märta Lidgren och han var en riktig idéspruta. Det fanns mycket folk på orten och därmed ett stort kundunderlag i och med utbyggnaden av vattenkraften. Verksamheten utvecklades med trubadur- och TV-aftnar. (De första ordinarie TV-sändningarna ägde rum 1956. TV:n var exklusiv och kunde inte köpas av gemene man.)

Holger Lidgren anordnade rikstävlingar i musik med stor publik, 1980 var det 500 åhö-

rare! År 1963 bildade Lidgren Föreningen Indalsleden i syfte ”att utveckla Indalsleden till ett betydande resmål för besökare från hela världen.” Själva Indalsleden sträcker sig från Bergforsen/Timrå i öst till Trondheim i väst, en resa på 45 mil via RV330, RV86, RV87, E14 och E6. I broschyren ges information och förslag på besöksmål över hela sträckan.

Föreningen Indalsleden drivs ideellt och ger varje år ut turistbroshyren ”Indalsleden - Sveriges vackraste turistled” (www.indalsleden.se). Omslaget pryds av en Rolf Lidberg-teckning med en vy sedd från Utsikten och en vänlig trollbubbe glatt hälsande oss till en vistelse längs Indalsledens vackra natur.

Text: Eva-Rut Lindberg

Referenser: Wikipedia samt Lidens Tidning årgång 2007, februari, april och juni (finns att läsa på Järkvissle Film & Media, www.jarkvisslefilm.se).

Vi finns här för dig och din skog

Vi hjälper dig att få en god överblick
och tillgång till de verktyg du behöver för
att nå dina mål med skogsbruket. Vi erbjuder allt från
skogsvård och rådgivning till
avverkning och gallring.

Patrik Löfstedt
virkesköpare Liden
tel 0692-220 02

Den lilla butiken med det STORA sortimentet

Kånkback 106

Hammarstrand

Mån-fre. 7.00-17.30

0696-16190

GRANNGÅRDEN
ETABL.1880

HALÉNS BYGG OCH LANTHANDEL

== HAMMARSTRAND ==

HANDLA NÄR VI INTE ÄR DÄR!

Du har väl inte missat våra nya öppettider?
Nu kan du handla på Tempo Indal även när vi
inte är på plats. Du öppnar dörren och betalar
dina varor med mobilen, inte svårare än så!

Fråga oss i personalen nästa gång
du är inne, så berättar vi mer.

*Välkommen till en
öppnare Tempo-butik!
Önskar Viktoria med personal*

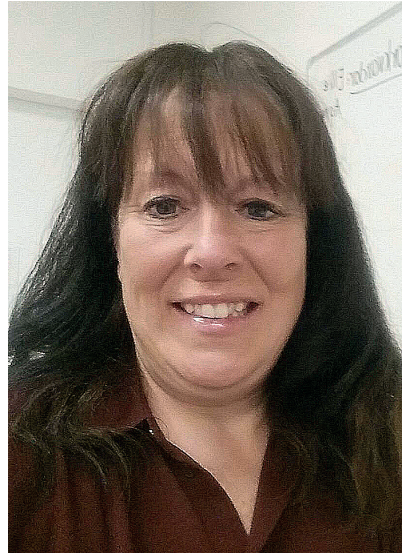

KASSÖR I 35 ÅR

I 35 år har Monica Näsman Kilander varit kassör i Järkvissle folkethusförening, i dagligt tal kallat Skansborg. Det imponerande är att hon utnämndes redan som 18 åring!

Monica Näsman Kilander 1988 och nyutnämnd kassör i Järkvissle folkethusförening. Foto: privat.

Monica Näsman Kilander fortfarande kassör. Foto: privat.

Det fanns ingen annan

Hon berättar vid en intervju: ”På våren 1988 skulle den dåvarande kassören, Inga Lindqvist sluta. Det fanns ingen som kunde tänka sig att bli kassör och jag fick frågan eller - Du måste bli kassör, vi har ingen annan. Jag tackade tveksamt ja och fick stöttning av den dåvarande postmästaren - och föreningens revisor, Greta Olsson. Hon visade och förklarade hur jag skulle föra kassabok, vilket var helt nytt för mig.”

Vill att det ska hända saker

Åren har gått och Monica har fått ansvarsfrihet i alla år. Vid vårens årsmöte blev hon dessutom omvald för ännu en tvåårs period! Monica förklarar sin föreningslojalitet så här:

”Anledningen till mitt engagemang både då och nu är att jag vill att det ska hända saker och vara aktiviteter även på landsbygden. När jag sedan själv blev förälder kändes det ännu viktigare att vara delaktig och att försöka ordna arrangemang för stora och små där man kunde mötas, samtala, utbyta erfarenheter och att ha roligt. Att ordna med mat med mera är också något jag tycker om, även privat. Allt detta är det som fortfarande är drivkraften och glädjen av att vara en del i föreningslivet ...”

Kort om Monica Näsman Kilander

Monica föddes 1969 och växte upp på ett jordbruk på Högländ i Järkvissle. Skolåren var i Järkvissle och i Liden (högstadiet). Hon kom

Kort om Skansborg

Järkvissle folketshus eller Skansborg uppfördes i slutet av 1950-talet under byggnadstiden för Järkvissle kraftverk. Byborna fick köpa andelar i föreningen. Byggnaden ersatte IOGT-logen från omkring 1895. Ombyggd och moderniserad 1923. Den revs när Skansborg byggdes.

in på Musikgymnasiet i Härnösand 1985. Efter studenten fick hon frågan från rektorn i Liden, Ingemar Lönnelid, om hon ville vikariera som fritidsledare i Liden och Indal. Läraryrket lockade dock. Hon kom hösten 1989 in på grundskollärodbildningen, med inriktning sv/so åk 1 - 7 med musik som fördjupning, i Härnösand, efter komplettering av fem ämnen pga. nya antagningsregler. Högtidlig examen i december 1993. Monica har arbetat i Sollefteå kommun, på Österförs skola, även i Helgum. Åren 2006 - 2010 blev det Lidens skola. Därefter Stige skola i Indal och här tjänstgör hon fortfarande.

Text: Arne Johansson
Foto: Privat

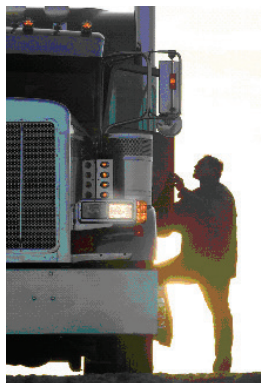

Midsommarafton firas kl 12 - 15.
Dans kring midsommarstången
när den är klädd.
Godisregn.

Sommarfest äger rum
lördagen den 5 augusti.

Program med tider och annat
av intresse finns på vår hemsida
och på Facebook.

www.hembygd.se/indal
Facebook: Indals Hembyggsförening

YTTERBOMs
TRAFIK AB

070-666 74 91

060-928 28

- Lastväxlare
- Maskintransporter
- Kranbilar
- Containeruthyrning

EN TID NÄR BJÖRKENS VÄRDE VAR IFRÅGASATT

Under en period från början av 50-talet och långt in på 60-talet var björken inget trädslag som industrin efterfrågade. Den dåliga lönsamheten innebar för de stora skogsföretagen att man valde att med olika metoder bekämpa björkens vidare spridning till förmån för barrskogen. Under många år jobbade jag hos SCA, närmare bestämt dåvarande Nordansjö bevakning, med skogar kring Abborråsen, Nordansjö, Paljakka och Återvänningen. Min berättelse är en beskrivning av olika metoder som förekom och som jag väl kommer ihåg.

Manuell röjning

Den instruktion vi hade var enkel, bort med all björk oavsett om det gällde plant- eller ungskogsröjning. Våra verktyg var röjningskniv och vid behov var det bågsåg vi använde. Motorröjsågen började komma vid den här tiden, tung och klumpig var den första modellen. Underlättade arbetet väsentligt och det gick så mycket fortare.

Hormoslyr blev förbjudet att använda i skogsbruket 1977.

Kemisk bekämpning

Det medel som användes var hormoslyr, fungerade som ett tillväxthormon på vissa växter så att de enkelt uttryckt växte ihjäl sig. Det fanns flera olika alternativ på hur be-

kämpningen av björken kom att ske. I yngre lövslyområden var det vanligt att man med en spruta på ryggen gav de fullt utvecklade löven en rejäl dusch. Medlet fungerade inte mot exempelvis asp, men det hade ingen praktisk betydelse.

Hormoslyr och diesel

På magrare marker, med gallringsskog av tall, sågade vi ner all förekommande björk. Vi blandade hormoslyr och diesel, med en pensel "målade" vi stubbens hela sågryta. Det var ett effektivt sätt att förhindra uppkomsten av stubbskott som gärna kom hos björken.

Flygbesprutning kom att användas när större sammanhängande område skulle behandlas.

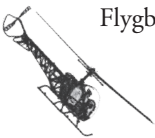

En person som med en ballong, strax ovanför trädhöjden, visade hur helikopterföraren skulle flyga.

Fickning

En annan variant som förekom var fickning av glest förekommande grova björkar. Med en liten och lätt skålförmad yxa högg man igenom barken, med en kanna droppade man hormoslyr in i stammen. Antalet huggmärken var i proportion till stammens grovlek.

Flygbesprutning

Flygbesprutning kom att användas när större sammanhängande område skulle behandlas. Sommaren 1956 var jag med när ca 200 ha på Återvänningen skulle besprutas. En del i förberedelsen var upphuggning av linjer till stöd för flygningen. På regelbundna punkter fanns en person som med en ballong, strax ovanför trädhöjden, visade hur helikopterföraren skulle flyga. När planet passerat förbi var det att förflytta sig till nästa punkt, det var ett samarbete som fungerade väldigt bra.

Hormoslyrduusch

En mindre trevlig upplevelse var den utsatta positionen man hade. Det mycket finförde-

lade hormoslyret kom ibland ner där man var, det gällde att snabbt inta ny position när planet passerat. Väderleksförhållandena var inte alltid de bästa. Kraftig vind gjorde det helt omöjligt, det fick inte heller regna. Hela området blev inte helt besprutat då helikoptern kom så snett in vid en landning så propellern slogs sönder mot marken, då avslutades hela projektet.

Hur farligt var hormoslyr att använda?

En allmänt spridd uppfattning bland storskogsbrukets företrädare var att det var helt ofarligt för oss människor. Några skyddsanvisningar gavs aldrig till oss som dagligen kom i kontakt med medlet. Det var upp till oss själva att avgöra om vi behövde tvätta händerna vid måltiderna.

Drack hormoslyr

För att övertyga motståndarna vid de diskussioner som förekom, fanns inga begränsningar. Några företagsledare drack hormoslyr under uppseendeväckande former i tron att de skulle tysta alla kritiker. Det hjälpte föga, då medlet innehöll fenoxisyror och dioxiner, kan de ge upphov till cancer.

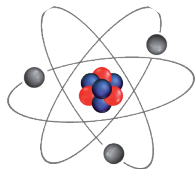
Hormoslyr blev förbjudet att använda i skogsbruket 1977.

Text: Vidar Viksten
Bilder: Sundvalls digitala museum
Illustration: Anders Högström
Lars Gustafsson

Vill du prenumerera på
Lidentidningen?

Sätt då in årskostnaden 250 kr på
plusgiro 195 35 99-6.

Uppge namn och adress
så kommer tidningen med posten.

SVERIGES KLONDIKE?

I Norrland finns framtiden. Åtminstone om man får tro allt som skrivs om den gröna omställningen i Sverige. För att vi ska nå EU:s miljömål, som vi förbundit oss till att följa, behöver stora investeringar göras i nya fabriker för framställning av så kallad grön energi. Och till den framställningen åtgår det både råvaror och energi.

Varifrån kommer råvarorna?

I Järkvissle finns Sveriges största fyndigheter av litium, metallen som behövs till bilbatterierna som ska tillverkas i Skellefteå. Det är ingen nyhet. LKAB utförde redan 1983 markmätningar i Västernorrland och hittad litium. Värdefulla malmer hittades redan under 1800-talets senare del, bland annat nickel och grafit. Arne Johansson har skrivit om detta i Lidens Tidning nr 75 och 77.

Nu har Asera Mining AB anmält till Miljökontoret i Sundsvall om att genomföra djupborrning för att ta upp borrhärdar inom Järkvissle nr 6. Området ligger väster om Indalälven, och sträcker sig ungefär över Högländ och Västanå. Undersökningstillståndet är beviljat för tiden 2023-03-23 -- 2026-03-23. Kommunen har begärt kompletterande uppgifter så arbetet beräknas kunna komma igång under hösten.

Normalt bryts litium i dagbrott eller tillverkas genom vattenavdunstning från litiumsaltsjöar. Fyndigheten i Järkvissle är bergarten pegmatit som har smala ådror av litium vilket medför att den lämpar sig att brytas under jord. Ett dagbrott skulle ge ett alltför stort sår i naturen.

Innan brytningen kan bedömas måste malmen vara fullt analyserad och utvärderad. Ove Göting på Asera Mining AB räknar med att det blir en del biprodukter som är säljbara men vet i nuläget inte om verksamheten kan komma att bli lönsam. Av den anledningen ska man genomföra dessa nya borrhärdar.

Om allt går enligt plan kan en brytning påbörjas inom fem år. Den uppskattade mängden litiumförande malm beräknas räcka i tio år, kanske längre beroende på om nya fyndigheter påträffas ”under resans gång” och när selektiv underjordsbrytning väljs blir det minimalt med ”gråbergstippar” vid anläggningen.

Områdena i Järkvissle och jämtländska Bispgården har nu blivit ”hot spots” beträffande prospektering av litium. Men även andra värdefulla metaller är av intresse att utvinna. För mer information hänvisas till Bergsstatens hemsida SGU.se/bergsgstaten under rubriken ”Mineralrättigheter”.

Miljöpåverkan

Enligt svensk lag är gruvor miljöfarlig verksamhet och kräver därför olika tillstånd. Miljöpåverkan kan ske i olika omfattning beroende på vilket material som bryts och hur avfallshanteringen sköts. Här kan uppstå buller, vibrationer, damm, farliga utsläpp och föroreningar samt sänkning av grundvattennivån. Vid brytning sipprar alltid vatten in i gruvgångarna som då fungerar som markdränering med risk för att sjunkande grundvattennivå. Det som oroar de boende i Järkvissle och Västanå är vilka konsekvenser detta kan få för dricksvattnet vilket SVT-Västernorrland och Sundsvalls Tidning har rapporterat.

Fossilfritt flygbränsle i Långsele

Vi behöver energi i olika former och i Norrland finns såväl vind- som vattenkraft som genererar elektricitet. Om tillverkningen skulle

läggas i södra Sverige skulle elnätet behöva byggas ut i stor omfattning för att hindra elförluster i transporten, bättre då att lägga tillverknings och framställning av komponenter och drivmedel i norr.

Ett exempel är hållbart flygbränsle. Den optimala placeringen för en sådan tillverkningsanläggning är Långsele i Sollefteå kommun. Samarbetspartners är tyska Uniper Energy och sydafrikanska Saspol ecoFT. På platsen finns gott om biomassa från skogsavverkning och gott om energi från såväl vatten- som vindkraft. Dessa sammanförs i en reaktor där fossilfritt flygbränsle tillverkas.

Vätgasanläggning i Ånge

I december 2021 tecknade Ånge kommun och RES Renewable Norden en överenskommelse att ingå samarbete för en vätgas-anläggning i Ånge. Denna skapar förutsättningar för att attrahera nya industrier, vilket möjliggör förverkligande av Ånge kommun som ett utvecklingsnav för grön energi och många nya arbetstillfällen.

För att tillverka vätgas behövs endast vatten och ström och restprodukterna blir vatten, värme och syrgas ($H_2O + \text{energi} \rightarrow H_2O + \text{värme} + O_2$). Vätgasen har sedan många olika användningsområden. I bränsleceller kan den driva fordon, fartyg eller flyg. Den kan också användas som råvara i kemisk industri eller i processen för att tillverka fossilfritt stål.

Torsboda

Sedan har vi det kinesiska företaget PTL som ska bygga sin stora anläggning i Torsboda, Timrå. Området uppgår till 150 hektar. Logistiskt sett ligger flygplats, järnväg och hamnar bra till och E4:an passerar rakt genom området. Här ska tillverkas anoder till litiumbatterifabriken Northvolt i Skellefteå. Anoden tillverkas på en film av koppar som bstryks av grafit med liten tillsats av kiselmonoxid.

Kommer flytten att gå till Norrland?

I slutet av 1960-talet gick flyttlassen från Norrland till de södra delarna av landet där jobben fanns. Kan etableringen av de gröna industrierna i Norrlandsregionen medföra att flyttlassen går åt andra hållet? För här behövs mycket folk. Mycket mer folk! Varje fabriksarbetare genererar tre till fem nya jobb inom andra företag; underentreprenörer, restauranger, skolor, vård och omsorg med mera. För gruvbrytning i Järkvissles är behovet av folk blygsam jämfört med de stora anläggningar som planeras i Västernorrland. Troligen endast cirka 20 heltidstjänster. Tillkommer också jobb i underleverantörsled.

Men i Västernorrland finns resurser, inte bara i form av vind- och vattenkraft och möjligheter till ett rikt friluftsliv under under årets alla skiften. Här finns hus som ingen bor i och som skulle behöva lite kärlek. Här finns också mark att bygga och odla på, det senare kanske en nödvändighet med tanke på världsläget. Står vi inför en ny ”grön våg” där många flyttar från städerna till hus eller byar på landsbygden? Det kommer att visa sig inom den närmaste framtiden.

Text: Eva-Rut Lindberg

Klondike, är en region i nordvästra Kanada. Klondike blev känt 1896 när guld upptäcktes i vattendragen Bonanza Creek och Eldorado Creek, vilket blev startskottet för en omfattande guldrush.

Wikipedia

Vindpeng 2023

Grattis till årets mottagare!

Indals Lidens Sportklubb, SSF Medelpad, Indals Hembygdsförening, Vike Ideella Intresseförening, Holms Fiskevårdsförening, Holmbygdens Utveckling och Idrott, Sulåns Bygdeförening och Uteliv i Nora.

Vindparkerna Jenåsen, Kråktorpet och Nylandsbergen genererar en årlig vindpeng om 420 000 kronor som är möjlig för föreningar och skolor att söka.

eolusvind.com/vindpeng

För mer information:

Sigrid Carstairs, Hållbarhetskoordinator
sigrid.carstairs@eolusvind.com

The Eolus logo features the word "eolus" in a white, lowercase, sans-serif font. A stylized white wing or leaf shape is positioned to the left of the letter 'e'. A registered trademark symbol (®) is located at the top right of the word. The logo is set against a background of a dense green forest with several wind turbines visible in the distance under a clear blue sky.

eolus®

En riktig handelsträdgård med egen odling och ett jättesortiment av norrlandsanpassade fruktträd!

Alla våra växthus är öppna och fyllda med sommarblommor, amplar och köksväxter - allt från egen odling! Visningsträdgården är en källa till idéer och vi har ett stort sortiment av härdiga fruktträd, bär och barrväxter. Sortimentet hittar du på bispgardenstradgard.se.

Kom och bli inspirerad på Vårstigen i Bispgården!

Välkommen in!

Följ oss på [facebook.com/bispgardenstradgard](https://www.facebook.com/bispgardenstradgard)

E-post: info@bispgardenstradgard.se

Tfn trädgårdsmästare Stefan: 0730-64 22 22

- **Grävning för grunder**
- **Vatten och avlopp**
- **Dränering**
- **Snöröjning och sandning**
- **Klippning vägar**
- **Matjordsförsäljning**

060-12 30 50